

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 1 2013 | ÅRGÅNG 17

Bokförlaget THALES

I EN DEMOKRATI BÖR lagar som begränsar yttrandefriheten granskas noga. Finns det rimliga skäl för lagens existens? Denna artikel utsätter lagen »Hets mot folkgrupp» för prövande reflektion och hävdar att den brister i en lång rad hänseenden och att den därför bör ersättas av en helt annorlunda lag. Fokus ligger inte på de juridiska aspekterna utan på det intellektuella och filosofiska rättfärdigandet. En startpunkt kan vara att återge lagens lydelse:

Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller *uttrycker missaktning* [min kursivering] för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa till böter. Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. (Brottsbalken 16 kapitlet, § 8, Lag 2002:800).

En första frågeställning är innebörden av begreppet »hets». Ett centralt argument för att förbjuda hets finns hos John Stuart Mill i hans klassiska skrift *Om friheten* (1859). Mill skiljer strikt mellan åsikten i sig och att framföra åsikten i en situation som kan leda till våld och exemplifierar med en spannmålshandlare som höjer sina priser. Kunderna har full rätt att kritisera och protestera mot detta beslut. Begränsningar i denna rätt inträder först vid en demonstration utanför spannmålshandlarens hem, om det då föreligger en risk att folkmassan attackerar huset och dess innevånare. I en sådan situation finns legitima krav på retorisk återhållsamhet. Det finns en tröskel att ta till våld och om de potentiella våldsutövarna eggas så blir det lättare för dem att ta detta steg. Även konsekventa förespråkare av yttrandefrihet kan se det som rimligt att förbjuda hets; att i en dramatisk situation hetsa en annan person att misshandla någon är i det närmaste likställt med att själv delta i misshandeln.

Hets är därför inte i första hand att uttrycka en åsikt, utan att uppmuntra till våldsbrott. Mills syn på hets förefaller överensstämma med ordets användning samt rättfärdigar en selektiv inskränkning av yttrandefriheten.

De flesta kan förmodligen också anse det rimligt att kriminalisera »hot» om man med detta avser hot om våld. Många hot om våld hör till den kriminella världen. Att förbjuda det är knappast kontroversiellt, men också hot om våld i politiska sammanhang är mer att se som en halv våldshandling snarare än endast ett uttryck för ogillande.

Det finns en rimlighet i förbud av hets och hot. Men är inte ett förbud mot att uttrycka »missaktning» väsensskilt? Framstår det inte som såväl extremt som närmast löjeväckande? Skall vi konversera som viktorianska aristokrater där en invändning markeras med ett höjt ögonbryn? Det finns förespråkare för att meningsutbyten skall ske i en empatisk dialog, inte i en mer konfronterande debatt, men det är ett långt steg att gå från en sådan preferens till att förbjuda annan diskussion. Det är rimligtvis så att en konfrontativ debatt i många situationer är den metod som bäst kan blottställa missuppfattningar, tankehop och hyckleri.

Lagens terminologi väcker misstankar om att en grumlig tanke ligger bakom. Lagtexten förbjuder två mycket disparata handlingar, »hot» och »missaktning», men detta rubriceras med ett tredje och helt nytt koncept, »hets». Det begreppet kan inte ses som ett sammanfattande begrepp för de två andra. Lagen förefaller inte genomtänkt eller så är den skriven på ett avsiktligt otydligt och direkt vilseledande sätt. Ett förbud att »uttrycka missaktning» kan inte beskrivas på annat sätt än som en inskränkning av yttrandefriheten. Målet är uppenbart att förbjuda mycket mer än de halva våldshandlingar som åsyftas i hot och hets; förbudet mot missaktning bäddas in tillsammans med andra icke-kontroversiella förbud.

Förbudet begränsas dock till ett visst sammanhang (mot folkgrupp), så frågan är hur stor denna inskränkning i yttrandefriheten blir. En möjlighet att belysa den svenska lagen

är att göra en jämförelse med en lag som har diskuterats i den internationella debatten. Artikel 301 i turkiska brottsbalken förbjuder förolämpning av turkiskhet («Insult of Turkishness»).

Artikel 301 – Att förolämpa turkiskhet och den svenska hetslagen
 LIKSOM DEN SVENSKA lagen har den turkiska som syfte att förbjuda viss etniskt känslig kritik. Det förefaller rimligt att det finns många uttalanden som kan fällas för att de »uttrycker missaktning mot turkiskhet», enligt det svenska förbudet, men inte är så negativa att de kan klassas som »förolämpning av turkiskhet». Den turkiska förbudsgränsen framstår därför som liberalare. En andra dimension är straffsatserna för överträdelserna. I den jämförelsen framstår de turkiska straffsatserna som något mildare än de svenska – tre istället för fyra år som maximalt straff.

En tredje jämförelse mellan de två lagreglerna är i vilken grad de är transparenta och ärligt beskriver vad de förbjuder. Den svenska paragrafens rubricering hävdar, som redan påtalats, en helt annan grund för förbudet än vad som faktiskt förbjuds i lagen. Förbudet begränsas inte till situationer med hets enligt ordets betydelse i svenska språket. Rimligtvis utnyttjas ett inarbetat negativt ord för att ge legitimitet åt ett förbud som annars skulle framstå som demokratiskt tvivelaktigt. Det turkiska »förolämpa» är rättvisande, den svenska kombinationen av »hets» i rubriken och två andra, »hot» och »uttrycker missaktning», i själva texten är det inte.

Hur viktig är då den svenska manipulationen med ord? Den mindre farhågan är att den undergräver lagarnas legitimitet. Med risk för protester dristar jag mig till att kritisera juristers benägenhet att använda ett dubbelspråk; genom uttrycket »i lagens mening» kan ord ges nya betydelser. När man skulle skärpa regler mot sex med minderåriga gjordes detta genom att definiera handlingen som våldtäkt. Frågan väcks om man anser att folkligt stöd saknas för hårdare straff för sex med minderårig och att en vilseledande rubricering som »våldtäkt» är en smart manipulativ lösning för att få den straffskärpning man anser motiverad. »Ändamålet helgar medlen» är dock en högst problematisk policy. Det tycks

mig rimligt att tilltron till rättssamhället skadas om ändringar genomförs i falskskyltade former istället för öppet och med redovisade argument.

En ytterligare farhåga är att förbudet är dåligt i sig, inte endast infört med en oärlig metod. En regim som vill förbjuda demonstrationer som saknar polistillstånd introducerar inte sannolikt en »lag mot demonstrationer» utan utformningen kan förväntas bli »Lag om upplopp» som förbjuder: »Upplopp med våld och skadegörelse, samt demonstrationer som saknar polistillstånd». Mer än misstankens hermeneutik talar för att det inte är förbudet mot det grova brottet som förtjänar uppmärksamhet, utan förbudet mot det ringa. Det finns ingen skyldighet att utgå från att en demokratisk regim agerar i god tro med goda avsikter.

Offergruppklassning

EN YTTERLIGARE SKILLNAD mellan de två paragraferna är att den turkiska är etnocentrisk, medan den svenska kan beskrivas med den franske filosofen Pascal Bruckners ord som »västerländsk masochism». Den turkiska avser att skydda den etniska majoritetsgruppen, men förbjuder inte förolämpning av minoriteter, t. ex. kurder. Den svenska lagen förbjuder i princip missaktning av såväl minoritet som majoritet, men i praktiken är den inte ett förbud mot uttryck av missaktning mot svenskar, utan bara mot missaktning av turkar och kurder. Den tolkningen har drivits av Justitiekanslern som är exklusiv åklagare i denna typ av mål. Lagen är asymmetrisk liksom den turkiska, men det kan ses som anmärkningsvärt i en demokrati att i en strävan att skydda olika folkgrupper förbise att den egna folkgruppen kan missaktas. Endast minoriteter klassificeras som potentiella missaktningsoffer medan majoriteten exklusivt klassificeras som potentiellt missaktande. En kurd eller turk som uttrycker stark missaktning mot den andra gruppen anses inte bedriva hets mot folkgrupp då båda grupperna är offerklassade, medan en svensk kan fällas för samma yttrande eftersom han hör till en misstänktklassad grupp, majoriteten. Vissa uttalanden gjorda av Brottsförebyggande Rådet nämner att svenskar

kan vara offer för hatbrott och invandrare kan vara förövare (mot svenskar och mot andra invandrare). Men det synsättet sätter marginella spår i hat- och hetsstatistiken. Statsministern stöder en asymmetrisk tillämpning av lagen på invandrare och svenskar. Enligt Reinfeldt är Hetslagen endast till för »skyddsvärda» grupper, och svenskar är inte en sådan grupp (Reinfeldt 2010). I många länder skulle ett sådant uttalande vara sensationellt, men i Sverige accepteras det.

Invandrarnas kriminalitet mot svenskar antas sakna en främlingsfientlig komponent, medan ett sådant motiv inläses i brotten där rollerna är de motsatta. Bengt Westerbergs utredning (SOU 2012: 74) om främlingsfientlighet visar sin bias redan i titeln: »Främlingsfientligheten inom oss». »Oss» syftar inte på något allmänt mänskligt fenomen, utan ses som en speciell åkomma hos ett mindre »oss», svenskar, som »de andra» av något utsagt skäl inte har i sin syn på personer som är »de andra» ur ett omvänt perspektiv. Författaren antar implicit att främlingsfientlighet är »invandrarfientlighet», medan »svenskfientlighet» inte existerar i utredarens tankesfär.

Den tillämpade rättspraxisen av hets- och hatlagarna, liksom befolkningens uppfattning om förbudets art, baseras på en strikt uppdelning i offer- och förövargrupper. Principiellt och officiellt säger sig statsmakten verka mot stereotypa uppfattningar och diskriminering, men här visar man på stereotypa föreställningar som inte kan klassas som ett vardagsmisstag, utan en manifest systematisk asymmetri till svenskars nackdel.

Antalet processer i såväl Turkiet som Sverige är begränsat, men lagarna verkar ändå som en restriktion på det intellektuella klimatet och ett potentiellt eskalerande hot från statsmakten mot yttrandefriheten. Flera framstående turkiska intellektuella, exempelvis nobelpristagaren Orhan Pamuk, har både kritiserat lagen och åtalats för brott mot den, medan motsvarande lag i Sverige i högre grad accepteras av såväl de intellektuella som gemene man. Knappast någon kritik framförs mot dess utformning och existens. Den svenska inskränkningen av yttrandefriheten har

inte heller väckt någon internationell uppmärksamhet. En konkret jämförelse är att Pamuk fälldes för publikationer om folkmordet på armenier och dömdes till böter på 25 000 kr (DN 2011). En person i Bunkeflostrand fick böta 100 dagsböter, ca 50 000 kr, för att ha skickat ett privat brev till en lokal politiker och klagat på att en afghansk familj lokaliserats till hans bostadsområde (DN 2005).

Det är svårt att undvika slutsatsen att den svenska lagen är betydligt mer antiliberal än den turkiska lagen. Till bilden hör att den turkiska lagen dessutom har liberaliserats genom att förbudet 2008 begränsades till »Insult of the Turkish Nation» istället för det vidare begreppet »Turkishness».

Den franska nationalförsamlingens beslut att försöka kriminalisera förnekanden av det turkiska folkmordet på armenier tycks märkligare än den turkiska lagen. Turkarna har ännu inte gjort upp med historien. Fransmännen har inga sådana skäl, endast en empatisk och principlös attityd som är antidemokratisk på ett mer omotiverat sätt än den turkiska. Armenier skall inte bara ha rätt att diskutera folkmord, de skall också skyddas mot alla som har invändningar mot deras status av att vara offer. Franska politiker tycks ha liknande bevekelsegrunder som de svenska.

Vem är offer?

SYNEN PÅ MAJORITET och minoritet tycks mig missriktad på flera sätt. En turk är inte nödvändigtvis i minoritet i Sverige och i majoritet i Turkiet. Det centrala är inte majoritetsförhållandet i landet utan i den konkreta situationen. Det kan vara en turk mot åtta kurder i Turkiet och en svensk mot åtta turkar i Sverige. Personer i majoriteten vid dispyten är de som kan hetsa sina kamrater till våld och bidra till en misshandel utan att själva slå eller sparka.

För den som blir sparkad är grupptillhörighet av ringa intresse. En person kan vara tjock, turk och homosexuell. Misshandeln blir enligt min mening inte mindre allvarlig för att personen hånas som »fettot» istället för att vara homosexuell eller turk. Det är däremot troligt att det finns mindre gruppegocentricitet bland överviktiga, så de blir därför jämförelsevis mindre upprörda över misshandeln.

Men det förefaller problematiskt att rättfärdiga en bedömning av misshandeln ur ett tidningsläsarperspektiv. Det är realistiskt att förvänta att preferenser för »egna» grupper spelar en viktig roll för tidningsläsarnas engagemang, men det tycks mig fel att fästa vikt vid detta i samhällets rättskipning. Att se mindre allvarligt på våld mot individer som hör till icke-egocentriska grupper tycks mig vara att införa en socialt destruktiv policy.

Men myndigheternas syn differentierar inte bara mellan olika grupphänsyn, utan grundsynen är att det just är gruppen, inte den misshandlade individen, som lagstiftningen slår vakt om. Att denne turk misshandlas anses oviktigt, utan istället är det just de tidningsläsande turkarna, som inte blivit misshandlade, som står i centrum. Brottet »missaktning» anses riktad mot hela kollektivet. Eftersom överviktiga inte klassas som folkgrupp så har de ingen speciell identitet som kränkts genom denna misshandel. De överviktiga kan privat känna mer eller mindre empati, men de anses inte vara ett kollektiv som utsatts för ett brott. Min rekommendation är inte att också överviktiga skall bli ett omhuldat kollektiv, utan ifrågasätter om instiftandet av ett kränkt kollektiv, eller en brist på ett sådant kollektiv, har någon moralisk relevans.

Hets mot individer med och utan kränkt grupp

TILL NÖDS KAN man tänka sig ett resonemang enligt nedan som i någon mån skulle kunna rättfärdiga att bedöma grupphets som värre än hets riktad mot enskilda individer. Jag tänker mig att brott kan straffas antingen enligt en rättvisesyn, exempelvis en Kantiansk eller Talionprincipen (öga för öga, tand för tand), eller enligt en mildare taxa som avser att vara brottsförebyggande och rehabiliterande. Historiskt har straffen varit strängare än Talionprincipen, men idag finns det påföljder vilka kan uppfattas som att det föreligger »straffrabatt» i förhållande till straff enligt en mer strikt rättvisesyn. Den mildheten kan väcka stark opposition i vissa situationer. Våld mellan exempelvis katoliker och protestanter på Irland kan väcka starkare reaktioner än våld inom respektive grupp. En inomgruppsvåldtäkt kan bestraffas med säg tre års fängelse, men

en mellangruppsvåldtäkt kräver sex år för att inte locka till kompletterande utomrättslig straffutmätning. För att undvika hämndcirklar och eskalerande våld mellan grupperna kan myndigheterna besluta sig för att vara extra observanta och straffutkrävande. Förutom straffsätserna tarvas snabba ingripanden och straffutmätning för att undvika en privatisering av rättvisan. Hetsande tal blir också mer skadligt då lyssnarna är lättantändliga för uppviglande retorik. I en sådan preventiv offensiv mot gruppvåld kan det vara rimligt att också reglerna för hets blir striktare.

Argumentet för en sådan särbedömning är *inte* att det är synd om en eller båda grupperna, utan att de är extra aggressiva och inte nöjer sig med normal rättslig hantering. De grupper som enligt min uppfattning ligger närmast till hands för restriktioner av hets är fotbollssupportrar – tonen kan här behöva dämpas för att minska risken för urartning. Självklart skall myndigheterna inte diskriminera en supportergrupp jämfört med en annan, utan tillämpa symmetriska regler. En sådan speciellt restriktiv lagstiftning är dock mer att se som ett halvt undantagstillstånd än en permanent lösning. Detta resonemang mot grupphets är knappast i linje med det förmodade resonemanget bakom lagstiftningen.

Vidgad kriminalisering 1

KRIMINALISERINGEN HAR EXPANDERAT på en rad olika sätt. Det mest synliga är att begreppet »folkgrupp» successivt tänjts ut. I lagens första version var grunden ras och etnicitet, sedan blev också olika »trosbekännelser» folkgrupper, och i den senaste utvidgningen 2003 är »sexuell läggning» också folkgruppsbestämmande. Det tycks realistiskt att förvänta sig en uppdelning av befolkningen i ytterligare grupper.

Lagens omfattning har expanderat också i ett annat, än viktigare, hänseende. Den började med att kriminalisera »hotas, förtalas eller smädas». Men redan i utredningen till lagen SOU 1968:68 presenterades en plan på en glidning så att förbudet successivt skulle öka i omfattning: »Innebörden av ordet smädelse kan tänkas att med tiden undergå förändringar. I den mån ogillandet av rasdiskrimi-

nering växer i kraft i samhället lär rättspraxis bli alltmer benägen att som smädelse bedöma yttringar av ringaktning»; »Genom att ändra regeln om hets mot folkgrupp så att föremålet för hot etc. inte begränsas på nämnda sätt utan i stället vidgas [...] skulle straffbarhet kunna inträda även om objektet för den brottsliga handlingen är mer allmänt. Det skulle vara tillräckligt om t.ex. en viss ras eller folkgrupp med viss hudfärg prisas [...]»; »Även ett kollektiv av raser eller folkgrupper skulle kunna vara föremål för brottslig handling» (Milld 2010).

Steget från ett förbud mot smädelse till ett förbud mot att uttrycka ringaktning togs också formellt av lagstiftarna enligt denna plan. Det förefaller inte omotiverat pessimistiskt att tro att glidningen i lagen kommer att följas av en glidning i tillämpningen och alltmer kommer att kunna ses som att uttrycka ringaktning. Nylander (1999) noterar hur lagen och rättspraxis utvecklats i alltmer antiliberalt riktning.

I vissa länder med komplicerad skattelagstiftning kan man i praktiken anklaga varje obekvämt person för en rad olika försummelser. Finns det en klausul om att en politisk kandidat skall vara lika fri från misstankar som Caesars hustru så kan den personen exkluderas från valbarhet. En anklagad i Sverige kan hamna i en liknande position; åklagaren behöver bara bevisa en trivialitet, att den åtalade har uttalat missaktning. Detta kan vara lätt att bevisa och domen *guilty as charged* är inte orimlig. Offret får inte ens äran att fällas för ett dramatiskt brott med diskutabel bevisning, utan i en trivial hänsynsfråga.

Vidgad kriminalisering 2

FÖR ATT KLASSAS som hets ställer lagen ett krav på spridning av budskapet – det måste finnas några mottagare som hetsas upp. Förbudet i lagen gäller endast mot »uttalande eller i annat meddelande som sprids». I flera uppmärksammade fall är det dock inte den anklagade utan hans angivare som stått för spridningen. En lokalpolitiker som fått ett privat brev har anmält det som hets och därigenom anses brevet spritt. Politikern gör inte denna »spridning»

i syfte att hetsa mot sig själv och sina uppfattningar, utan gör så i hopp om att själv framstå i god dager, näpsa kritikern och vara »androm till varnagel». Lagen stipulerar att spridningen inte behöver ske omedelbart: »Meddelandet behöver [...] ej rikta sig omedelbart till en större krets. Enligt förslaget är det nämligen tillräckligt om meddelandet sprids bland allmänheten». Gällande tolkning är att spridningskravet anses uppfyllt fast det inte är den misstänkte som utfört denna nödvändiga del för att handlingen eventuellt kan vara ett brott. Detta betyder att lagens anda inte gäller, utan ett kryphål etablerats som upphäver en viktig begränsningsregel. Konsekvensen är att spridningskravet i realiteten är avskaffat fast det formellt står i lagen.

Det tycks mig orimligt att man kan anses förtala eller hetsa en annan person mot sig själv och sina åsikter, det kan inte kallas annat än att kritisera. Följden är att varje privat åsikt som är dokumenterad kan bli tolkad som en offentlig kampanj om den kritiserade anser att det är till egen fördel att porträttera sig som utsatt för en sådan. Yttrandefriheten minskar och varje person måste hålla tand för tunga för att inte kriminaliseras av överhetens förbudsiver.

FN har en lång historia av motstånd mot yttrandefrihet. Ett av de senare fallen är ett ställningstagande för att blasfemi skall förbjudas. Svenska myndigheter hänvisar ofta till en FN konvention 1965 mot rasism som uppmanar alla staters regeringar »att vidta varje nödvändig åtgärd». Diktaturerna i tredje världen passade på att kritisera väst för att inte vara tillräckligt repressiva i sin inrikespolitik. Vad är det då som man skall ta sig an med hårdhandskarna? I en postmodernistisk värld har »rasism» expanderat till vardagsrasism och kulturrasism. Den slutgiltiga intellektuella kapitulationen för flummighet och subjektivitet togs av den engelske utredaren Macpherson som skulle vägleda den brittiska polisen till krafttag mot »rasistiska incidenter». Det uppdraget krävde en definition av begreppet och fick följande formulering: »It [racist incident] will now encompass any incident which is perceived to be racist by the victim or any other person». Den svenska debatten om negerbollar, den tecknade figuren Lilla Hjärtat, Tintin i Kongo och Tintin i Kul-

turhuset illustrerar att den svenska situationen liknar den engelska. Det föreligger ett växande problem när en definition blir allt vidare och benägenheten att kriminalisera behålls eller ökar. Principiellt är det svenska etablissemanget redo att införa en mer repressiv lagstiftning. Den gängse inställningen i olika utredningar är att det behövs »en skärpning och ett närmande till FN-konventionen».

Empirisk kritik

DE DOMAR SOM fattats enligt lagen om hets mot folkgrupp finns att tillgå på www.lagen.nu/dom. Min bedömning efter en genomgång av en rad fall är att inte en enda dom är angelägen; man dömer marginella grupper för diskutabla överträdelser. En person som tryckt om en förbjuden skrift från 1936 döms till 6 månaders fängelse, andra har skickat brev till någon lokalpolitiker, några ungdomar lägger flygblad som varnar för homosexualitet i en skolas elevskåp, en mindre grupp ser en nazistisk film, men då publiken fick ställa frågor blev mötet inte klassat som filmvisning med meddelarskydd, utan som föredrag, och föredragshållaren dömdes till 1 månads fängelse. Den mest kända processen är den mot pastor Åke Green som i en predikan varnat för »sexuella abnormiteter» som otukt, gosseskändning, tidelag, hor och homosexualitet (lagen.nu/dom/nja/2005s805). Man kan ha många synpunkter på detta, men predikan slutade inte med hetsande uppmaningar till kyrkbesökarna att göra processen kort med syndarna. Uppmaningen var: »Vi får aldrig tänka att vissa människor på grund av sitt syndiga liv skulle hamna utanför nåden. Paulus säger om sig själv att han var den främste av alla syndare, men att han mötte ett överflöd av nåd och barmhärtighet» (Green 2005). Pastorn har rimligtvis uttryckt ringaktning av homosexuella, men inte hetsat mot dem. Pastorn skulle dock ha fällts enligt Hetslagen om endast den hade tillämpats, men rätten friade därför att den anpassade sig till Europakonventionen som är liberalare än den svenska lagstiftningen.

Inget av dessa fall kan rimligtvis åberopas som samhällsfara eller allvarligt övergrepp mot någon person. Däremot är lagen själv ett väsentligt hot. Både synen på hets och på folkgrupp är förvirrad,

men funktionell för en strävan från myndigheterna att förhindra kritik av den förda politiken genom att sätta restriktioner för yttrandefriheten. Medlen behöver inte vara massivt polisiära utan kan institutionaliseras och internaliseras som självcensur. Den som har idéer som myndigheterna anser vara misshagliga pressas till tystnad och anpassning; i en konsensusorienterad kultur är detta en väsentlig risk. Till bilden hör inte bara de fall som JK valt att ta till domstol, utan det mycket större antal som anmälts, drygt 100 anmälningar och 2 rättsfall per år. Redan en anmälan kan ha en repressiv effekt, speciellt om det potentiella brottet demoniseras till något ondskefullt och samhällsfarligt.

En eventuell diktatur i Sverige skulle inte behöva införa någon radikalt annorlunda lagstiftning för att eliminera yttrandefriheten. Kriminalisering av »uttrycker missaktning» räcker mer än väl; det enda som krävs är marginella justeringar av det redan flytande folkgruppsbegreppet. Vad är en regering om inte en samling representanter för olika grupper? Kritiken mot representanterna och deras politik kan lätt omtolkas till ett angrepp på de grupper de tillhör och anser sig representera.

Ett konstruktivt förslag – »hets av folkhop»

HETSLAGSTIFTNINGEN BÖR ÅTERGÅ till att förbjuda just hets och inte förbjuda vissa åsikter och vissa grupper. Det tarvas en lagstiftning som förstår hetsproblematiken. Lagen om »hets mot folkgrupp» bör ersättas av en lag mot »hets av folkhop» riktad mot den eller de som hetsande uppmanar några sympatiserande personer att våldsamt angripa andra; genom hetsen främjas en våldshandling som annars kanske inte skulle bli av. Diskussioner och kontroverser mellan enskilda personer är väsensskild och saknar gruppdynamikens kraft. Det är inte diskussionen eller olika åsikter som skall strypas, utan inflödet av aggressiv retorik när irritation, indignation och hat riskerar att ta överhand.

Att vara tolerant är att acceptera åsikter man *inte* respekterar utan ser som destruktiva. Inte ens en diktator är intolerant mot de åsikter han respekterar, och även den mest inskränkte anser sig vara

öppen för konstruktiv kritik. Tolerans handlar om åsikter som man inte respekterar. Det är inte konstruktivt att skydda människor från åsikter de inte respekterar, och att uppmuntra deras förtrytelse när de hör saker de inte gillar att höra; kanske är detta just de åsikterna de behöver höra? En preventiv åtgärd mot hatreaktioner är att träna de intoleranta i att bli ifrågasatta utan att bli indignerade. Anklagelserna för intolerans och kriminalisering av personer som uttrycker missaktning är uttryck för brist på respekt för yttrandefriheten. Hetslagen är emot vissa idéer och ordval – inte mot hets – och lagstiftarna visar inte någon omtanke om tolerans, tvärtom är lagen en manifestation av intolerans som bedrivs under kamouflerade former.

→

Jan Tullberg är docent i ekonomi.

Referenser

- Artikel 301, Turkiska brottsbalken, »Insult of Turkishness» och »Insult of the Turkish Nation», *Wikipedia*: [http://en.wikipedia.org/wiki/Article_301_\(Turkish_Penal_Code\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Article_301_(Turkish_Penal_Code)).
- Dagens Nyheter* (2011) »Orhan Pamuk döms till skadestånd», 28 mars 2011.
- Dagens Nyheter* (2005) »Polisbefäl åtalas för rasismmejl till politiker», 25 september 2005.
- Domslut enligt Hetslagen: www.lagen.nu/dom.
- GREEN, ÅKE (2005) Predikan återgiven i sin helhet i *Dagens Nyheter*, 21 januari 2005.
- Lagen mot hets mot folkgrupp, *Brottsbalken* 16 kapitlet, 8 §, Lag 2002:800.
- MACPHERSON, WILLIAM (1999) »Macpherson Report», Sammanfattning i *The Guardian*, 24 februari 1999.
- MILL, JOHN STUART (1859/1967) *Om friheten*, Stockholm: Natur och kultur.
- MILLD, JAN (2010) *Vitbok*, kapitel 10 avsnitt F: www.vitbok.se.
- NYCANDER, SVANTE (1999) »Några aspekter på hets mot folkgrupp»: <http://www.svantenylander.se/arkivet/Sterzel.htm>.
- SOU 1968: 68, »Lagstiftning mot rasdiskriminering».
- SOU 2012: 74, »Främlingsfientligheten inom oss», Bengt Westerberg. Finns på www.regeringen.se/sb/d/15547.
- REINFELDT, FREDRIK. 2010. Svar i riksdagen på fråga om Hetslagen den 9 december.